

Maaïke Lange

De wei

Het ritme van een landje

KNNV Uitgeverij

Tekst en illustraties © 2022 Maaïke Lange

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Redactie: Trijnie Duut

Vormgeving: Mat-Zet bv

Omslag: Bart van den Tooren (BVDT)

ISBN 978 90 5011 8835

NUR 424

www.knnvuitgeverij.nl

Natuur ontdekken en beleven

KNNV Uitgeverij is de uitgever van informatieve boeken over natuur & duurzaamheid. Je vindt bij ons inspirerende boeken op het gebied van Groene Lifestyle, Kind & Natuur, Wildlife & Reizen en Filosofie & Wetenschap. Daarmee geeft de uitgeverij waardevolle kennis door aan een breed publiek. Zo dragen we bij aan de bescherming van de Nederlandse natuur en aan het plezier dat je eraan beleeft.

De wei

We hebben een plan. Als we dan toch opnieuw moeten beginnen, doen we het goed. Goed voor de grond, goed voor het klimaat, beter voor onszelf en volgende generaties. Bomen en struiken zullen we planten met noten en vruchten, we leggen hagen aan met bessen voor vogels en we bewerken de grond voor de moestuin op een ouderwetse kalme manier. We zullen de grond beter maken, letterlijk. Hij moet worden verzorgd als een koortsige zieke met kompressen en groene thee.

Ons nieuwe perceel is pas nét ons perceel. We hebben ons oude landje geruimd tegen grond van een tuindersbedrijf uit het dorp. De nieuwe wei ligt even buiten het dorp, net als onze oude wei, het ligt er precies naast. De nieuwe wei is smal en langgerekt en grenst links aan het weiland van een veeboer en rechts aan het veld van de tuinder, de grootste tuinder uit het dorp en van de omgeving. Het nieuwe perceel heeft een lange geschiedenis van wei, en een korte van landbouw. De laatste seizoenen was het van de tuinder en stond er prei op. Daarvoor was het het weiland waarop de koeien van de buurboer graasden, waar mest werd uitgereden en waar gras gemaaid en gedroogd werd voor wintervoer.

De afscheiding tussen onze nieuwe wei en de grond van de tuinder is slechts een lijn, denkbeeldiger dan op papier, het is

gissen waar de grens precies loopt. De tuindersfamilie levert wortels aan Albert Heijn en breidt haar imperium in het dorp en in de omgeving steeds verder uit. Ze spuiten met bestrijdingsmiddelen waarvan ik de namen (nog) niet ken en die helemaal niet weten dat ze de dunne lijn tussen de intensief bewerkte akker en onze wei niet mogen oversteken.

Tussen het tuindersland en het weiland van de veeboer maken wij een natuurwei met hagen en bomen die passen bij het streeklandschap van vroeger. Ik herinner me bloeiend gras, brandnetels, paardenbloemen, madeliefjes en boterbloemen. Langs de sloot slingerden wilde bramen en onder de zwarte elzen groeiden aalbessen.

Het weiland dat generaties lang aan onze familie toebehoorde, ligt nu één perceel verderop. Pal naast onze nieuwe wei. Ik sta met twee benen op ons nieuwe land, één stap naar voren en ik sta op het oude, waar met behulp van een tractor op het nu al onherkenbare, omgeploegde zwarte land, zo kort geleden nog het onze, suikerbieten worden gezaaid.

Ik draai me om en probeer de volle lengte van onze nieuwe 60 are in te schatten.

Een lief landschap in een Brabantse polder hebben we voor ogen, in een omgeving waar na ruilverkaveling de landbouwterreinen groot en monotoon zijn geworden, waar nog slechts een handvol populieren staat, verdwaald tussen oneindige rijen prei, wortels en suikerbieten.

Mijn moeder is de bedenker van ons plan. Mijn broer, zus en ik doen mee. Het land verbindt ons. Mijn moeder en de gezinnen van mijn broer en zus wonen in het dorp. Op de fiets is het vijf minuten naar de wei. Ik kom ervoor terug uit Amsterdam.

De wei beginnen we dankzij én ondanks de grote wortelteler.

Lukt het ons om hier een idyllische plek te creëren? Kan de grond zich herstellen?

We maken een plattegrond. Verspreid over het jaar zullen we bomen, struiken en hagen planten. We willen een ecohuisje bouwen waar we koffie zetten en beschut zijn tegen regen. De natuur kan intussen haar gang gaan.

Januari

In de oude wei is de boomgaard met hoogstamfruit, door mijn vader aangeplant, omgehakt. Met een graafmachine heeft de nieuwe eigenaar de boomwortels losgetrokken. Het schuurtje halverwege het grasland, waar paarden schuilden tegen de kou en muizen nestelden in het hooi, is met een tractor in elkaar gebeukt, een vuist in een kartonnen doos. Mijn hele jeugd had het houten hokje meebewogen met de seizoenen. In een winterstorm kraakte het als een sloepje op een driftige rivier. De polderwind blies gemeen tegen de flanken en floot door de kieren. In de zomer zweette het huisje zodanig dat de bielzenlak begon te glimmen als een nat voorhoofd. Nog even en het zou gaan smelten. Mijn vader kocht nieuwe lak en smeerde het dik op de planken. In de herfst rook het binnen naar verf, hooi en droge mest.

Het hokje is als een berg afval opgeschept en omgekieperd in de laadbak van een vrachtwagen. In enkele uren zijn de contouren van het weiland, door mijn vader met zorg vormgegeven, en ook zo lang na zijn dood nog herkenbaar, verdwenen. Een vreemde kale kavel is de oude wei geworden. Het lijkt groter nu. Eenzamer ook. Het ligt er verslagen bij. Met onze toestemming.

‘Ons pap wist precies hoe vruchtbaar de grond hier is.’ Mijn moeder zegt het als we de dahlia’s onderstoppen met herfst-

blad en zal het herhalen als we later in het seizoen glanzende tuinbonen staan te plukken of nog weer later gebukt staan over de sterke uitlopers van de pompoenen, kronkelend tussen gras en onkruid. Met ons pap bedoelt ze mijn vader.

Mijn moeder groeide op in het boerenhuis dat grenst aan de oude wei. De grond zorgde altijd al goed voor hen. Op het land zaaide mijn opa bonen en tarwe en verderop gras voor hooi voor de winter. In de stal lagen een paar varkens dicht tegen elkaar aan en in de wei graasden koeien. Mijn oma was meer boer dan mijn opa. Met een bonte schort om scharrelde ze tussen de kippen in de moestuin, ze zette de knecht aan het wieden en inspecteerde de gewassen en het aardappelveld. Opa slachtte de dikste kippen. Hij hing ze over het stuur van zijn fiets en bracht ze naar het dorp, naar Atalanta 1959, een kleine winkel met opgestapelde vrieskisten waar hij een abonnement had op een kist. In de zomer rooide het hele gezin aardappels op het land en in de winter waren mijn moeders handen koud van het uitgraven van pisknollekes voor de koeien.

Mijn Britse huisgenoot Alice leg ik uit dat pisknollekes een soort meirapen zijn, en dan weet zij genoeg. Meirapen is een van de weinige Nederlandse woorden die ze gemakkelijk kan onthouden. Het is haar favoriete groente, net als van veel Britten. Pisknollekes zijn ook knolraap, meiknolletje, consumptieraap, herfstknol, herfstraap, tol of knol.

Meer dan boer was opa kassier van de Boerenleenbank. Als er klanten kwamen, riep mijn moeder of één van de andere kinderen hem van het land. Bij de achterdeur van de boerderij schopte hij zijn klompen uit, binnen stond een paar gepoetste schoenen klaar. De klant wachtte al in de nette voorkamer met in de binnenzak een enveloppe met spaargeld of een notariële

akte die getekend moest worden. In het laatste geval schoof ook de notaris uit het dorp aan en als alle partijen een krabbel onder de akte hadden gezet, werd er geproost. Soms trof mijn moeder opa later op de dag op zijn knieën voor de dichte kluis in de hal. De aktes lagen op de grond en opa zong ‘Sesam open u’. Hij had een borrel te veel op en was de cijfercode vergeten. Mijn moeder was altijd bezorgd, want zij kende de code ook niet.

Toen mijn vader in de familie kwam, verkocht opa een deel van het weiland aan mijn vader. Maar niet alles. Eén stuk moest in de rechtstreekse familielijn blijven, besloot opa, en ging naar de oudste broer van mijn moeder. Dat oom Nico genoeg had van het werken op het land en opa’s baan als kassier van de Boerenleenbank overnam, maakte niet uit. Hij deed niks met de wei, hij hield alleen nog wat kippen rondom zijn huis, zijn wei lag er als een stuk warrig grasland bij. Pas jaren later, mijn vader was toen al ziek, kocht hij het deel van de wei van mijn oom over. Het warrige grasland was al die tijd mijn vaders uitzicht geweest als hij in de moestuin aan het werk was. Af en toe had hij het prikkeldraad opengezet om de paarden er te laten grazen. Het gebruik van het slordige weitje wilde hij ook op papier in orde maken.

Vijftien jaar na zijn dood is de 60 are – onze wei plus het vroegere weitje van oom Nico, samen ongeveer de afmeting van een voetbalveld – op naam komen staan van mijn broer, zus en mij. We hebben de grondakte ondertekend in het kantoor met de witte muren van de notaris in het dorp.

Prille, trotse grondeigenaren zijn wij. En meteen al jaagt een ander op ons land!

Al eerder had de tuinder zijn zin in de wei laten zien, maar tot dan toe hadden wij vriendelijk bedankt. De tussenpozen

waarmee een van de tuinderszonen belt en mailt, worden steeds korter. ‘Het is serieus, ik doe een goed bod,’ zegt hij. Brommend voegt hij er een soort van dreiging aan toe: ‘Maar ik blijf niet achter jullie aanzitten.’

*

Een lage maan hangt halverwege de middag als een rijstpapieren bol boven de wei. De lucht is rozerood en het hele veld ligt zachtjes te blozen.

De wei ligt op vruchtbare grond, vlak bij de Munse Wetering, een smalle stroom die lijkt op een sloot en een aftakking is van de bredere Hertogswetering. Weteringen werden gegraven met de bedoeling het poldergebied te draineren en het overtollige water af te voeren. Tegenwoordig loopt er een wandelpad langs een deel van de meanderende bedding van de Hertogswetering, er staan bankjes, borden met uitleg over de waterloop en prullenbakken. Een wirwar van smalle weteringen stroomt in onze omgeving, zoals de Smalle en Breede Wetering bij Reek. Duidelijk staan ze aangegeven op een streekplattegrond uit 1928 waar Schaijk nog Schaaik heet, maar in het landschap vallen ze nauwelijks op. De weteringen kruisen sloten, de sloten verdelen op hun beurt de akkers en weilanden. Je haalt gemakkelijk een sloot en een wetering door elkaar.

Mun is het vroegste bewoonde gebied in de omgeving van onze wei. Net als Gaal. Mun en Gaal liggen hoger dan de dorpskern, op de hogere noordrand van de Peelhorst. Het gebied van het latere Schaaik is vlak na het jaar 1000 nog leeg en woest. Tot aan Herpen en Ravenstein wordt de streek beïnvloed door de onbedijkte Maas. De rivier zet de lage gebieden

soms volledig onder water, tot aan de grens van de hogere zandgrond. Het hogere droge gebied is grotendeels bedekt met heide, stuifzand en hier en daar een waterplas. Rond 1300 wordt begonnen met het aanleggen van een dijk langs de Maas en daarna leggen bewoners in het gebied dat eerst nog Schadewijk gaat heten een straat aan op de grens van lage, natte broekgronden en hooggelegen zandgrond. Later is dit de Schaijkse straat met de kerk in het midden. Hier komen de eerste boerderijen. Zuidwaarts van de Schaijkse straat worden akkers aangelegd, tot aan het begin van de heide. Rond 1380 verschijnen in de archieven de eerste vermeldingen van boerderijen in het buurtschap Schadewijk.

Mijn moeder weet precies waar de hoger gelegen gebieden van Mun en Gaal beginnen. ‘Het is klimmen naar de grote weg,’ zegt ze. Het hoogteverschil is mij nooit opgevallen, maar een naam als Hooghei verwijst nog naar die tijd.

Onze grond ligt tussen de hoger en lager gelegen gronden in en de grootste tuinder van het dorp weet hoe vruchtbaar de grond is. De tuinder teelt al zestig jaar wortels, prei en uien op de percelen rondom onze wei. De tuindersfamilie kocht de boerderij en het land van mijn grootouders toen mijn grootouders met hun kinderen verhuisden naar de bankierswoning, een witte villa midden in het dorp. Mijn moeder kreeg er een eigen slaapkamer aan een brede gang, net als haar broers en zussen. De tuinder begon het tuindersbedrijf dat gestaag groeide en dat zijn zonen later zouden overnemen. De zonen ruilen, pachten en kopen elke keer meer landbouwgrond in de omgeving. Steeds meer ruimte hebben ze nodig. De opslagschuren naast de oude boerderij, aan de achterkant van ons weiland, zijn groter en moderner geworden.

Mijn opa hield ook nog wat grond voor zichzelf. Zijn akkers en weilanden liepen door tot waar de doorlopende weg tegenwoordig een bocht maakt en waar een uitbreidingswijk ligt uit de jaren tachtig met eenvoudige rijtjeswoningen en een tweelaagse-flat. Die lap grond verkocht hij aan de gemeente. Het weiland dat mijn vader van opa kocht, lag naast het weiland waar de koeien van de slager liepen.

Eén van de zonen van de tuinder belt opnieuw mijn broer op. Het is menens, zegt hij. Ze willen onze grond ruilen tegen hun lap, één perceel verderop, zodat zij een groter aaneengesloten perceel hebben, en ze hun voertuigen gemakkelijker over het land kunnen draaien en keren met zaaien en oogsten. De grond van de slager hebben ze al eerder gekocht.

*

Half januari rijdt een tractor met een aanhangwagen vol winterwortels door het dorp naar een opslagschuur. De wortels zijn voor Albert Heijn. Een onderhandeling tussen de tuinder en AH over de prijs gaat zo, wordt in het dorp gezegd: Twee zonen gaan naar het hoofdkantoor, ze schudden hun grote handen en kijken koppig naar de managers. Grote praters zijn ze niet, en dat wat ze melden is kort en krachtig. De prijs per kilo gaat omhoog. Terwijl andere leveranciers zakken met hun prijs, voert de tuinder uit ons dorp de kiloprijs op. Graag of niet. Aan de grote hoeveelheden wortels en prei te zien die door het dorp worden gereden, heeft de supermarktketen ingestemd.

Onze wei wordt steeds meer een doorn in het oog van de tuinder. Omdat de tuinder nu ook een weiland van de veeboer heeft gekocht, is onze wei in het midden van zijn bezittingen

komen te liggen. Stel je een 'U' voor, met een dikke viltstift geschreven, de uitsparing in het midden is onze wei met de rommelige boomgaard, een krakkemikkig maar functioneel hokje voor paarden, hooi en gereedschap, waar omheen aalbessen, brandnetels en kruisbessen woekeren. Vroeger stond er schrikdraad rondom de wei. Mijn vader hield pony's en twee koeien. Met een lange grasspriet probeerden wij of het schrikdraad het wel deed. We wachtten, de grasspriet terugtrekkend en er weer op leggend, en altijd onverwacht kwam de schok. Van de schrik lagen we krom van het lachen.

Het hokje halverwege het landje stond er zonder vergunning. Een pruimenboom met rare scheuten ervoor leidde de aandacht ervan af, maar het hokje stond evengoed nog steeds in het zicht vanaf de doorgaande weg. Zeker in de winter als alles in de polder kaal en open is.

De wortelteler jaagt intussen niet alleen op onze wei, maar ook op onroerend goed in het dorp. De tuinder heeft slaapplekken nodig voor de Poolse seizoenarbeiders. Verspreid over het dorp verblijven ze in vervallen huizen en in een voormalig hotel. Al een tijdje stonden de gebouwen leeg. De kozijnen zijn kaal door zon en regen. Ook in de boerderij waar mijn moeder is opgegroeid slapen in de kamers van mijn ooms en tantes seizoenarbeiders. Mijn moeder kijkt omhoog naar het raam op de hoek waar zij een slaapkamer deelde. Langs de kierende vensters waait de wind zo naar binnen. We gluren door de ramen beneden. Tegen de muren staan stapelbedden en op de stoelen liggen kleren. Over een waslijntje hangen dunne handdoeken. Op de vensterbanken in het open raam staan schoenen uit te dampen, zoals ik ken uit de goedkope hotels in het centrum van Amsterdam. Een vrouw komt

naar buiten en loopt zwaaiend met beide armen op ons af. Wat we daar staan te doen? roept ze. Mijn moeder zwaait terug. Het is de vrouw van de wortelteler. Als ze mijn moeder herkent, zwaait ze vriendelijker terug. ‘Alleen even kijken,’ roept mijn moeder.

*

Op een zwart-witfoto loopt mijn jonge vader achter een paard en een eg. Het houten raamwerk van de eg met korte pennen hangt later aan de muur in het huis waar ik opgroeï boven de televisie en naast een zeis. Op de foto houdt mijn vader het touw van de eg en het paard vast. Op een andere foto loopt hij tussen rechte rijen geploegd akkerland met een emmer zaaigoed aan zijn arm, de mouwen van zijn blouse zijn hoog opgestroopt, de zon staat laag. Voor het zaaïen wordt de grond geëgd om kleine geultjes in de grond te maken. Na het zaaïen wordt de eg nog een keer over het land getrokken om het zaad met grond te bedekken. Rondom de boerderij op Mun, het hoger gelegen buurtschap buiten het dorp, was de zandgrond schraal, zoals in grote delen van Noordoost-Brabant. Het boerengezin waarin mijn vader opgroeïde was arm. Ze moesten veel harder werken dan bij mijn moeder thuis. Op zolder, waar hij sliep met zijn broers en zussen, trok de kou op door de kieren van de planken vloer en blies de wind door het dak.

Op lange winteravonden miste het gezin vooral de warmte van hun moeder. Ze was gestorven vlak na de geboorte van Wimpie. Nog steeds kunnen mijn ooms en tantes niet naar het inmiddels stijlvol gerenoveerde boerenhuis kijken zonder dat de rillingen over hun rug lopen. Voor de helderrode luiken

bloeien rode en gele rozen en op de oprit knikken vriendelijke bloemen. Maar voor geen goud gaan mijn ooms en tantes er naar binnen om rond te kijken. Hun herinneringen zijn grimmig. ‘Altijd moesten we werken,’ zeggen mijn tantes, nu eind zeventig. ‘Nooit deden we het goed, nooit was het genoeg.’ Hun ogen worden vochtig. ‘Opa mopperde altijd.’

*

Op een avond belt de middelste tuinderszoon opnieuw naar mijn broer. Ze maken een afspraak. Hij gaat bij mijn broer op de koffie en brengt een doos wortels mee. ‘We doen een aanbod, het is nu of nooit,’ zegt hij.

Wat precies de reden is waarom wij deze keer meer ontvankelijk zijn voor een bod dan de keren daarvoor, en waarom we instemmen, dat is de vraag. Sinds mijn vaders dood is de boomgaard overwoekerd geraakt, groeit het onkruid tegen de stammen omhoog, beslaat de groentetuin nog maar een klein oppervlak van de oorspronkelijke groentetuin – precies groot genoeg voor mijn moeder – en maakt de pruimenboom nog vreemdere scheuten. Het weiland is aan zijn lot overgelaten, maar niet vergeten. We trappen het onkruid plat en plukken appels en laten ze drogen, eten rode bessen en maken een vuurtje voor een zomeravond-barbecue. Het voorste stuk van de wei is verpacht aan een nieuwkomer in het dorp. Het schrikdraad is vervangen door een houten poort en een paar mooie paarden lopen in de wei. De veeboer van verderop maait onze slootkant en scheidt de sloot schoon. En nog steeds stopt mijn moeder pitten van pompoenen in de grond en bewondert de miraculeuze uitlopers.

Een jaar eerder zette de veeboer met een kleine vreesmachine een hoek van het weiland om en plantten wij het vol met tuinbonen. Het was het begin van een kleinschalig familieproject. We verbouwden biologische tuinbonen en aardappels om te verkopen aan restaurants in Amsterdam. Jonge tuinbonen van een klein familiebedrijf. De reclameleus zit er nog goed in. En het werkte wonderwel, er was veel interesse van koks en we hadden er lol in. Mijn moeder en zus plukten de bonen, mijn broer bracht de bonen naar Amsterdam en ik fietste met een krat op de bagagedrager naar de restaurants. Hoe we het tot een goed verdienmodel konden maken, wisten we niet, we waren duidelijk niet de wortelteler met zijn uitbreidende imperium.

De interesse van de wortelteler in onze wei maakt ons trots. Vereerd dat anderen ernaar lonken. Onze oude wei is plotse-ling meer waard dan alleen onze herinneringen. Een andere reden, en niet een onbelangrijke, waarom we luisteren naar het voorstel van de tuinder is dat we niet flauw willen doen. Het is Brabants of typisch dorps, of een combinatie van beide, maar in een dorp kun je niet al te vaak flauw doen. Je komt elkaar tegen op straat, in de winkel, op het voetbalveld, tijdens de kermis of met carnaval. Jij gunt mij wat en ik gun jou wat, is de vloeibare economie van een dorp. Gun je het elkaar niet, dan drukt de misnoegde blik van die ander op je schouders, met alles wat je doet, de energie stukt en als je niet oplet ga je schichtig om je heen kijken of gebukt lopen. Tenzij je schijt hebt aan alles.

Op de familieapp bespreken mijn moeder, zus, broer en ik het voorstel van de wortelteler en we besluiten met de grootgrondbezitter van de streek in zee te gaan. Een paar maanden later, midden in de winter, een net ontwaakte ochtend, teke-

nen we bij de notaris in een kantoor aan een modern woonhuis de akte van de ruil. Er is geld mee gemoeid, nieuw land en de belofte van de wortelteler om de vergunning voor een nieuw hokje te regelen bij de gemeente.

Eén perceel schuiven we op.

Niet direct een aardverschuiving. Gedag zeggen we tegen de grond die van vader en grootvader is geweest, en vol goede zin begroeten we het nieuwe land dat zo dicht bij het oude ligt dat we het verschil amper zullen merken.

*

Op een winteravond bekijk ik de in 1830 opgetekende ‘Perceels-gewijze opmeting der landerijen van de gemeente Schaijk’, waarna ook de eerste kadasterkaarten worden samengesteld. Het biedt een aardige inkijk in hoe onze grond er dan bij ligt.

Paragraaf ‘Ongelijkheid van den grond/graad van vrugbaarheid van den grond’:

De grond is van middelmatige hoedanigheid, maar wordt zeer goed bebouwd. [...] Men vindt er eenige gedeelten heidegrond welke door bebouwing zouden kunnen verbeterd worden, en andere welke vere het grootste gedeelte bevaad, die door hunne onvrugbaarheid en vere afstand niet wel voor ontginning vatbaar zijn.

Voortbrengselen van den grond:

‘Haare voortbrengselen bestaan in Rogge, Boekweit, Haver, Garst, Aardappelen en Klaver.

Meer uit de 'Perceelsgewijze opmeting der landerijen van de gemeente Schaijk':

Weilanden

Eerste klasse

Goede bruine zandgronden... Door bemesting een goed en menigvuldig gras ter beweiding voor het Vee opleverende, begroot per Bunder f30

Tweede klasse

Bruine zandgronden... door goede bemesting mede een goed, doch minder overvloedig van gras dan de eerste Klasse opleverende, geschat op f23

Derde klasse

Lichte bruine zandgronden... door bemesting redelijk, doch niet zeer voedend gras ter beweiding voor het vee opleverende, begroot op f15

Vierde klasse

Grijzige zandgronden... door bemesting weinig met biezen bezet gras voortbrengende, geschat op f9

Vijfde klasse

Nieuwe ontgonnen heidegronden, zederd enige Jaaren tot geringe vruchtbaarheid gebragt begroot op f3

Heide

Eerste klasse

Heidegronden waarvan eenige Plagturf gestoken wordt en welke redelijk voor ontginning vatbaar zijn. Begroot fo,50

Tweede klasse

Hooge dorre steenachtige gronden heide welke niets op leveren dan eenige Strooisel voor het vee, en die voor geen ontginning vatbaar zijn. Geschat op fo,25

*

We moeten wennen aan het nieuwe perceel, dat kaal is zonder de begrenzing van de kronkelige monumentale elzen aan de sloot. Een week nadat we hebben getekend, zien we vanaf ons nieuwe land hoe het hokje met de aardbodem gelijk wordt gemaakt. De oude hoogstamfruitbomen zijn omgehakt. Twee bomen zijn met hun enorme kluit met een graafmachine uitgegraven en verhuizen we met toestemming van de teler naar ons nieuwe land. We schatten ze in als de sterksten en proberen ze te redden. Om tenminste iets te hebben van wat nu al vroeger is.

Met het geld van de tuinder winnen we advies in van een biologische boomkweker uit een naburig dorp. Hij maakt een eerste tuintekening en met spaargeld uit mijn vaders erfenis kunnen we de eerste aanplant kopen. In de nieuwe wei maken we een boomgaard en een voedselbos. Mijn moeder noemt het tevens een cadeau aan de kleinkinderen, de nieuwe generatie. Een groene plek waar ook zij straks kunnen oogsten. In één plan weet mijn moeder alle generaties met elkaar te verbinden, toen, nu en de toekomst. Als een spin in een web rijgt ze de draden aan elkaar.

Terwijl wij de eerste versie van de tekening voor een natuurvriendelijke oase bestuderen – waar komen de wilgen, waar de fruitbomen? – dendert door die droom, dwars over ons oude weiland, een zware tractor met een spuitinstallatie van zeven meter breed. Liters kunstmest of onkruidverdelger worden uitgereden. Verschrikt kijk ik naar mijn broer. De jonge aanplant van de haag op de afscheiding tussen onze percelen krijgt de volle laag. De tuinder moet 1,5 meter afstand houden van ons land, een strook waar de natuur haar gang

mag gaan, dat is wettelijk vastgelegd. De tuinder moet ervan op de hoogte zijn, maar de jonge bestuurder van de tractor, niet één van de tuinderszonen, maar een loonwerker, weet van niks. Ik zwaai met mijn armen, maar de bestuurder ziet het niet. Half gedraaid zit hij achter het stuur en zijn blik is gericht op de grond. Het tuindersland is een platgereden toendra. De charmante, grillige propelzen aan de rand van ons voormalige land staan nog fier overeind. Ze behoren tot het streekerfgoed, en de wortelteler mag ze niet omzagen en heeft gezegd ze ook helemaal niet om te willen hakken, dat hij ze wil bewaren voor het landschap, maar hoelang zullen ze het volhouden? De spuittractor met zijn giftige tentakels draait er vlak omheen.

In het dorp wordt gevraagd waarom we het land hebben ge-ruild. Verbazing en ook een licht verwijt liggen in de vraag. Wandelaars missen het uitzicht op de voormalige boomgaard en het ruige weiland vol met paardenbloemen. Het oude weiland is opgegaan in de massa van de landerijen. Ons nieuwe land is een onbekende zwarte zee. Net als de wandelaars voelen we spijt. We hebben heimwee naar het bekende. Mijn moeder klopt op de deur van het woonhuis op het erf waar ze is opgegroeid om te vragen wat ze op het land spuiten. Ze wordt hartelijk ontvangen, een thermoskan met koffie staat klaar, maar het antwoord is kort. Ze spuiten wat is toegestaan, zegt een van de tuinderszonen. De voorschriften worden steeds strenger, verzucht hij, en zij houden zich eraan, want de controles zijn streng.

